

A megbékéléshez vezető kutatás éve

Anyagi háttérrel komolyabb munkába kezdhet az idén
a szerb–magyar vegyes történelemszövetség

Az 1941 és 1948 között történt atrocitások tudományos alapon történő feltárásával foglalkozó kutatómunka, még ha szerb oldalról mindaddig pénz nélkül zajlott is, az eddigiekben mintegy tízezer áldozatot azonosított be. Hatalmas terjedelmű az a levéltári anyag, amely további kutatásra szorul, s valószínűleg éveken át el fog még tartani a vizsgálódás. Két tényező azonban jelentős mértékben könnyíthet a helyzeten. Nemrégiben megegyezés született a belgrádi és budapesti történésztageozatok, valamint a közben megalakult tömegsírfeltáró bizottság között a munka egységesítéséről. Másrészt, az idén már a hazai tagozat is rendelkezni fog saját költségvetéssel.

A munka szerbiai része ugyanis, mindaddig, megfelelő anyagi háttér nélkül zajlott, a magyar tagozat munkáját viszont 2011-ben is finanszírozta az anyaország kormánya. A helyzeten nemrégiben a Vajdasági Magyar Szövetség erre vonatkozó indítványa, s talán a kormányon belüli hozzáállás módosulása változtatott.

– A szerb–magyar akadémiai közti vegyes bizottság létrehozását a vajdasági magyar pártok kezdeményezték 2009 folyamán, annak érdekében, hogy az a második világháború folyamán és azt követően, vagyis 1941 és 1948 között történt atrocitások tudományos alapon történő feltárásával foglalkozzon. A vegyes bizottságot a Magyar Tudományos Akadémia és a Szerb Tudományos és Művészeti Akadémia állította fel. A szerbiai tagozat 2011 márciusában tartotta meg alakuló ülését. Sajnos, 2011-ben semmilyen anyagi eszközökkel nem rendelkezett, ami közvetlen

módon akadályozta a tudományos kutatás előrehaladását. Ezzel szemben a magyarországi rész már 2011-ben is mintegy százezer eurót kapott a kutatásra – foglalta össze lapunknak adott nyilatkozatában **Pásztor Bálint**, a VMSZ köztársasági parlamenti képviselője.

Mint mondta, az anyagi gondok miatt felkeresték dr. Vojislav Stanovčićot, a szerb történésztageozat vezetőjét azzal a kérdéssel, milyen lépéseket tettek az eddigiekben annak érdekében, hogy a szerb tagozat is rendelkezzen költségvetési eszközökkel.

Otos András

Tizenhatezer folyóméternyi azon iratok hosszúsága, melyekben vélhetően vannak hasznos adatok

Folytatása a 6. oldalon

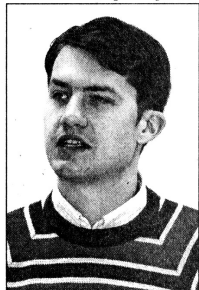
A megbékéléshez vezető kutatás éve

Anyagi háttérrel komolyabb munkába kezdhet az idén a szerb–magyar vegyes történeשבizottság

Folytatás az 1. oldalról

A VÁRTNÁL IS JOBB EREDMÉNY

A bizottság a köztársasági elnöknek és a miniszterelnöknek továbbította a 2012-re és 2013-ra vonatkozó, azaz két évre szóló költségvetési tervét, ami nagyjából 7,5 millió dinárt tett ki. Ez az összeg tartalmazta a tiszteletdíjakat, egy internetes oldal elkészítésének és működtetésének, konferenciák megszervezésének költségeit és egyéb kiadásokat. Az állami költségvetés javaslatába ez a tétel azonban egyáltalán nem került be. A VMSZ képviselői ezután tárgyalásokba kezdtek a

Yohan Edward

Pásztor Bálint: A tudományos kutatás megfelelő dinamikával folyhat majd a jövőben

pénzügyi tárca illetékeseivel, s végül egy benyújtott módosítási indítvány révén tízmillió dinárt határoztunk meg 2012-re a bizottsági munka céljaira. Az indítványt támogatta a kormány és a parlament is, így az részévé vált a költségvetésnek – összegezte a bizottság szerbiai tagozatának kutatómunkáját szavatoló módosítást a képviselő.

Mint mondta, elégedett a végkifejlettel, hisz a bizottság nagyobb összeget kapott a kértnél.

– Ez minden bizonnyal azt fogja eredményezni, hogy az előttünk álló években is betervezésre kerülnek majd a most jóváhagyott összegek. A tudományos kutatás így megfelelő dinamikával folyhat majd a jövőben – állapította meg Pásztor.

Kiemelte, a távlati cél az, hogy a vegyes bizottság munkájának befejeztével a két ország parlamentje egy közös képviselőházi határozatot fogadjon el, melyben elismernek a két nemzet második világháborúban és azután egymás ellen elkövetett atrocitásait, a háborús bűnöket, s elítélnék azokat, ami a két nép történelmi megbékéléséhez vezetne.

NÉGYEZER FOLYÓMÉTER

Fodor István, a vegyes történeשבizottság magyar tagozata regionális levéltárak kutatásának koordinálásával megbízott tagja, a zentai Történelmi Levéltár igazgatója, úgyszintén pozitív lépésként tekint a költségvetést érintő változásokra.

– A vajdasági regionális levéltárak már 2011 márciusában készen álltak a kutatásra, igaz, akkor még egyik fél sem utalt át pénzt a munkához. Adigra jómagam kidolgoztam azt a kutatási tervet, amelyet a bizottság tagjai alkalmasnak is minősítettek a munka elvégzésére. A kollégák, a pénzhány ellenére, hozzáálltak az anyag szondázásához, én pedig kialakítottam egy levéltári fondjegyzéket, mely a belgrádi levéltárakra, katonai levéltárakra is kiterjed, s amelyből kiderült, hogy 16 ezer folyóméternyi azon iratok hosszúsága, ame-

lyekben vélhetően vannak hasznos adatok. Ezt követően szűkítettük a kört, de még mindig ott tartunk, hogy legalább négyezer folyóméternyi, azaz a Zenta és Csóka közötti távolságnak megfelelő iratok sokaságát kell átnézni – számolt be a regionális levéltárak kutatásában elért eddigi eredményekről Fodor.

Teljesen világos, tette hozzá, hogy ekkora munkába pénz nélkül nem lehet belevágni.

**KÖZÖSEN
A HATEKONYABB MUNKÁÉRT**

Időközben megalakult egy másik, az 1944. szeptember 12-e után keletkezett tömegsírok összeírásával, feltárással és az áldozatok listájának összeállításával megbízott, a szerb kormánnyal alapított tényfeltáró bizottság is. Fodor Irán márciusban javasolta, fogjanak össze ezzel a bizottsággal a munka hatékonyabb elvégzése érdekében, a javaslat azonban akkor nem talált megértés az akadémiaközi bizottságon belül. Végül nyári hónapokban mégis megegyezés született a belgrádi budapesti tagozat, valamint a tömegsírfeltárási bizottság között a munka egyesítéséről.

– A sírfeltáró bizottság kiváló számítógépes szoftveres háttérrel rendelkezik, amelynek használatáról voltaképp az év utolsó napjaiban született megállapodás. Január közepén megtartja a levéltári dolgozók szükséges képzését, s beindul a munka érdemi része is – vázolta fel a közeljövő tervét Fodor.

Szerinte hogy a költségvetés be bekerült az erre a célra fordított összeg, mindenképp azért fontos, mert a szerb kormány ezt a munkát támogatja. A döntés ugyanis, tette hozzá, nem csupán anyagi, hanem erkölcsi támogatást is jelent. A beazonosított áldozatok számával kapcsolatban annyit árult el, hogy minden korábbi bizottságnál több áldozatot találtak eddig, tekintet nélkül azok nemzetiségére és egyéb hovatartozására.

KEVÉS A KUTATÓ

Annak ellenére, hogy 2011-ben teljesen pénz nélkül maradt a szerb tagozat, s csak egyetlen-egyszer tudtak ülésezni, bizonyos haladás mégis történt: a munka, ha nem is nagy iramban, de be tudott indulni – tudtuk meg Mezei Zsuzsannától, a vegyes bizottság magyar tagozatának tagjától, a Vajdasági Levéltár munkatársától.

– A szerb tagozat elnöke körlevelet intézett az összes vajdasági regionális levéltárhoz, amelyben a kutatás megkezdésére, s a levéltári anyag magyarországi kutatók számára való hozzáférhetőségének szavatolására kérte a dolgozókat. Sikeresült tavaly beszkenyelni a járeki, a körtési és a gádori haláltáborok halotti bizonylatait is. Bizonyos akciók tehát voltak, de ezeknél az idén remélhetőleg több eredményre juthatunk majd az anyagi háttérnek köszönhetően – mondta el lapunknak Mezei.

Arra a kérdésre, hogy az eddig elvégzett kutatás során hány áldozat nevét sikerült beazonosítani, a levéltár munkatársa elmondta, hogy tavaly ilyenkor 4500–5000 névről, addig ma már körülbelül 10 000 névről beszélhetünk. Ezek mellett az adatbázisba került mintegy három mincezer német név is – ezek a személyek nem kivégzés által, hanem az életkörülmények miatt haláloztak el.

– Ha a jövőben publikálni tudja majd ezeket az adatokat, ha azok mindeki számára elérhetővé válnak, ha foglalkozunk azokkal, megmagyarázzuk mi történt a múltban úgy a magyar mint a szerb részen, akkor hiszem azt, hogy a munka nagyban hozzájárulhat a történelmi megbékéléshez – hangsúlyozta Mezei.

Mint mondta, az eddigiekben sem család a pályán jelentette az egyedüli gondot.

– Sok szakembernek kellene ebben a munkában részt vennie. Kevés a kutató. Fialat erőtecsket is be kellene vonni, fel kéne kelteni az érdeklődésüket. Nem nagyon akar senki semehez a munkához hozzájárulni: itt napokat, heteket, hónapokat kell eltölteni a levéltári dokumentumokat vizsgálva. Talán emiatt kevésbé népszerű a feladat – számolt be az egyik legnagyobb problémáról Mezei Zsuzsanna.

– A sírfeltáró bizottság kiváló számítógépes szoftveres háttérrel rendelkezik, amelynek használatáról voltaképp az év utolsó napjaiban született megállapodás. Január közepén megtartja a levéltári dolgozók szükséges képzését, s beindul a munka érdemi része is – vázolta fel a közeljövő tervét Fodor.

Szerinte hogy a költségvetés be bekerült az erre a célra fordított összeg, mindenképp azért fontos, mert a szerb kormány ezt a munkát támogatja. A döntés ugyanis, tette hozzá, nem csupán anyagi, hanem erkölcsi támogatást is jelent. A beazonosított áldozatok számával kapcsolatban annyit árult el, hogy minden korábbi bizottságnál több áldozatot találtak eddig, tekintet nélkül azok nemzetiségére és egyéb hovatartozására.

Pásztor Bálint: A tudományos kutatás megfelelő dinamikával folyhat majd a jövőben

– Ez minden bizonnyal azt fogja eredményezni, hogy az előttünk álló években is betervezésre kerülnek majd a most jóváhagyott összegek. A tudományos kutatás így megfelelő dinamikával folyhat majd a jövőben – állapította meg Pásztor.

Kiemelte, a távlati cél az, hogy a vegyes bizottság munkájának befejeztével a két ország parlamentje egy közös képviselőházi határozatot fogadjon el, melyben elismernek a két nemzet második világháborúban és azután egymás ellen elkövetett atrocitásait, a háborús bűnöket, s elítélnék azokat, ami a két nép történelmi megbékéléséhez vezetne.

Mezei Zsuzsanna: Fialat történeשבeket is be kellene vonni a munkába

– A szerb tagozat elnöke körlevelet intézett az összes vajdasági regionális levéltárhoz, amelyben a kutatás megkezdésére, s a levéltári anyag magyarországi kutatók számára való hozzáférhetőségének szavatolására kérte a dolgozókat. Sikeresült tavaly beszkenyelni a járeki, a körtési és a gádori haláltáborok halotti bizonylatait is. Bizonyos akciók tehát voltak, de ezeknél az idén remélhetőleg több eredményre juthatunk majd az anyagi háttérnek köszönhetően – mondta el lapunknak Mezei.

Arra a kérdésre, hogy az eddig elvégzett kutatás során hány áldozat nevét sikerült beazonosítani, a levéltár munkatársa elmondta, hogy tavaly ilyenkor 4500–5000 névről, addig ma már körülbelül 10 000 névről beszélhetünk. Ezek mellett az adatbázisba került mintegy három mincezer német név is – ezek a személyek nem kivégzés által, hanem az életkörülmények miatt haláloztak el.

– Ha a jövőben publikálni tudja majd ezeket az adatokat, ha azok mindeki számára elérhetővé válnak, ha foglalkozunk azokkal, megmagyarázzuk mi történt a múltban úgy a magyar mint a szerb részen, akkor hiszem azt, hogy a munka nagyban hozzájárulhat a történelmi megbékéléshez – hangsúlyozta Mezei.

Mint mondta, az eddigiekben sem család a pályán jelentette az egyedüli gondot.

– Sok szakembernek kellene ebben a munkában részt vennie. Kevés a kutató. Fialat erőtecsket is be kellene vonni, fel kéne kelteni az érdeklődésüket. Nem nagyon akar senki semehez a munkához hozzájárulni: itt napokat, heteket, hónapokat kell eltölteni a levéltári dokumentumokat vizsgálva. Talán emiatt kevésbé népszerű a feladat – számolt be az egyik legnagyobb problémáról Mezei Zsuzsanna.

Otos Andras